

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Муніципальне підприємництво»

на тему: **«ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ЛАДИЖИНСЬКОЇ ТГ)»**

Виконавець:

студентка ФЕУП

Мамінова Юлія Сергіївна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Фіалковська Анастасія Андріївна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах адміністративно-територіальної реформи та фінансової децентралізації соціально-економічний комплекс України потребує вирішення складних реформаційних завдань. Діюча модель управління не забезпечує вирішення основних проблем, що вимагають формування сприятливого життєвого середовища, надання населенню кваліфікованих та доступних адміністративних, соціальних та інших послуг на відповідних територіях, створення сприятливого економічного клімату для зниження дисбалансу між окремими територіальними громадами. Формування фінансово спроможних територіальних громад (ТГ), які зможуть забезпечити відповідні економічні, соціальні та екологічні показники розвитку, можливе лише за умови підвищення їх конкурентоспроможності у різних сферах. Отже, актуальним є дослідження факторів, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності ТГ та розроблення дієвих механізмів формування основи фінансової стабільності територіальної громади для виходу на якісно новий європейський рівень розвитку.

Дослідження проблем підвищення конкурентоспроможності підприємств та регіону й забезпечення їхньої фінансової стабільності є надзвичайно актуальними як для України, так і для розвинених європейських країн. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад конкуренції та конкурентоспроможності здійснили такі зарубіжні вчені, як І. Ансофф, Г. Гамель, П. Друкер, Р. Ешенбах, Ф. Котлер, М. Портер, К. Прахалад, А. Томпсон, Ф. Хайєк, Й. Шумпетер тощо, та українські вчені-економісти: О. Амоша, Б. Андрушків, В. Базилевич, І. Бланк, С. Войтко, А. Гальчинський, В. Геєць, Л. Головкова, О. Кузьмін, О. Савицька, С. Савчук, В. Шарко та багато інших. Основна увага науковців зосереджена на дослідженні окремих конкурентних перевагах та факторах, що зумовлюють зростання конкурентоспроможності, а також стримуючих чинниках і причинах низького рівня конкурентоспроможності підприємств та регіонів держави. Проте недослідженими залишаються проблеми підвищення конкурентоспроможності ТГ у контексті адміністративно-територіальної реформи, що обумовлює актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретичні, методичні та прикладні аспекти забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад.

Мета роботи реалізується через конкретні **завдання**:

- охарактеризувати соціально-економічну сутність територіальних громад;
- визначити сутність та зміст конкурентоспроможності територіальних громад;
- визначити інституційно-організаційне забезпечення розвитку територіальних громад;
- обґрунтувати методичний підхід до оцінювання конкурентоспроможності територіальних громад;
- проаналізувати соціально-економічний розвиток Ладизинської територіальної громади;
- здійснити SWOT-аналіз Ладизинської територіальної громади;

- окреслити стратегічні пріоритети та механізми забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад;
- визначити пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності Ладизинської ТГ;
- розробити та обґрунтувати пропозиції щодо реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності Ладизинської ТГ.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів забезпечення конкурентоспроможності територіальних.

Об’єкт дослідження – процес забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад.

Методи дослідження. Для проведення дослідження та досягнення поставленої мети в роботі використані методи індукції та дедукції, узагальнення, групування та аналізу різних показників, за рахунок яких формується аналіз соціально-економічного розвитку громади, визначення факторів впливу та можливих наслідків, метод статистичних порівнянь, графічних зображень фактичних показників, табличного узагальнення та порівняння даних за чисельністю та результативністю діяльності територіальної громади.

Інформаційна база дослідження: наукові роботи з проблематики конкурентоспроможності територій та шляхів її підвищення, нормативно-правові акти, що регламентують питання формування територіальних громад, дані Державної служби статистики України та головного управління статистики в Одеській області, матеріали мережі Інтернет.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (53 найменування). Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок. Основний зміст викладено на 91 сторінці. Робота містить 4 таблиці, 22 рисунки.

Публікація. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Сутність та зміст конкурентоспроможності територіальних громад // Науковий студентський вісник ФЕУП, випуск 37 (2).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи «**Теоретичні аспекти забезпечення конкурентоспроможності територіальної громади**» охарактеризовано соціально-економічну сутність територіальних громад; визначено сутність та зміст конкурентоспроможності територіальних громад; визначено інституційно-організаційне забезпечення розвитку територіальних громад.

У другому розділі «**Аналітична оцінка стану розвитку Ладизинської територіальної громади**» обґрунтовано методичний підхід до оцінювання конкурентоспроможності територіальних громад; проаналізовано соціально-економічний розвиток Ладизинської територіальної громади; здійснено SWOT-аналіз Ладизинської територіальної громади.

У третьому розділі «**Шляхи підвищення конкурентоспроможності Ладизинської територіальної громади**» окреслено стратегічні пріоритети та механізми забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад; визначено

пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності Ладжинської ТГ; розроблено та обґрунтовано пропозиції щодо реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності Ладжинської ТГ.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження щодо шляхів підвищення конкурентоспроможності на муніципальному рівні дозволило зробити такі висновки:

1. Окреслено сутність поняття «об'єднана територіальна громада», яка є первинним елементом системи місцевого самоврядування, під яким розуміється добровільне, законодавчо регламентоване об'єднання мешканців декількох розрізнених сіл, селищ чи міст в межах однієї області в одне адміністративно-територіальне утворення кероване органами місцевого самоврядування, що формує власний бюджет, володіє та використовує свій ресурсний потенціал для здійснення господарської діяльності на засадах спільності інтересів всіх її суб'єктів, розвинутих соціальних зв'язків та взаємодій з метою досягнення економічного та соціального добробуту мешканців громади. Основними її ознаками визнано територіальну, соціальну, майнову інтегрованість та фінансову спроможність, які забезпечують реалізацію спільних інтересів членів громади, а основними класифікаційними критеріями: розмір громад, центр громад та бюджетну достатність.

2. Наявність конкретизованого переліку якісних чинників оцінки конкурентоспроможності ТГ дає змогу територіальній громаді провести їх оцінку та визначити кількісні параметри і на основі цього аналізу сформувати стратегію досягнення необхідних показників конкурентоспроможності, які таким чином складуть стратегію розвитку громади. З іншого боку, без доступу до системи оцінки та аналізу таких параметрів територіальні громади не матимуть можливості формування чітких цілей та завдань стосовно напрямів інвестицій або розвитку інфраструктури, що, зрозуміло, не дозволить їм формувати належний рівень власної конкурентоспроможності.

3. Інституційно-правове та інституційно-організаційне забезпечення функціонування територіальних громад є досить розширеним та диверсифікованим завдяки значній кількості інституцій та інституційно-правових інструментів. Децентралізація має створити рівні умови для розвитку кожної громади. Однак низка проблем у розвитку територіальних громад перешкоджають використанню конкурентних переваг через мінливість законодавства, розбіжність інтересів між апаратом управління ОТГ, мешканцями, державними органами контролю, інвесторами тощо і це обмежує їх можливості конкурувати з іншими громадами. За цих умов актуалізується проблема підвищення економічної активності громад, створення точок економічного зростання та нарощення соціального капіталу.

4. Конкурентоспроможнішою слід вважати громаду яка має краще ресурсне забезпечення свого розвитку та ефективніше порівняно з іншими громадами його використовує. Для оцінювання конкурентоспроможності територіальних громад пропонуємо ресурси громад розділити на дві підгрупи: фінансово-економічні та людський ресурс. До першої слід віднести: фінансові, бюджетні, інвестиційні, виробничі, інфраструктурні, природні та інші ресурси. Досліджуючи територіальні

громади, людський ресурс доцільно виділити в окрему групу, як усвідомлення вирішальної ролі людей в розвитку територіальної громади та необхідності здійснення інвестицій у їх розвиток. Конкурентоспроможність територіальних громад прямо залежить від функціонування на їхній території суб'єктів господарювання, які є основними платниками податків до місцевих бюджетів. Для більшості сільських ОТГ області характерним є низька якість комунальної, транспортної інфраструктури, поганий бізнес-клімат, що сприяло зосередженню підприємницьких структур в обласному центрі, та більш розвинених приміських територіях.

5. Ладизинська громада була утворена 3 серпня 2018 року шляхом об'єднання Ладизинської, Городницької, Затишанської, Колодистенської, Рижавської, Текучанської сільських рад з адміністративним центром у с. Ладизинка. Ладизинська сільська територіальна громада розташована у південній частині Уманського району. З районним центром (містом Умань) громада з'єднана автомагістраллю М-05 Київ - Одеса. Відстань до міста Умань складає 27 км. Відстань до деяких інших українських міст: Київ - 222 км, Львів - 503 км, Одеса - 268 км, Харків - 541 км. У Ладизинській ОТГ базовою основою економіки є багатогалузеве сільське господарство, яке спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур, тваринництві.

6. Аналіз співвідношення потенціалу громади із зовнішнім середовищем було здійснено за допомогою матриці SWOT-аналізу. Аналіз SWOT-матриці дозволив виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, які мають стратегічне значення для Ладизинської громади. Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання напрямів підвищення конкурентоспроможності громади.

7. Для визначення стратегічних пріоритетів розвитку територіальних громад в контексті підвищення їх конкурентоспроможності необхідно насамперед провести якісний аудит ресурсів громади і передбачити плану заходів з реалізації пріоритетів. Такий підхід потребує впровадження діючих та інноваційних технологій та дієвих управлінських механізмів у функціональну діяльність органів місцевого самоврядування, що дозволить підвищити інституційну спроможність реформи децентралізації загалом. Для забезпечення ефективності управління соціально-економічним розвитком громади має бути передбачена синхронізація дій місцевих органів влади, громадських організацій, бізнесу, а також моніторинг досягнутих результатів за участю громади, що є основою публічного управління та реалізації демократії та сприятиме підвищенню громадського авторитету органів місцевого самоврядування. Підсумовуючи відмітимо, що активна позиція громади у визначенні стратегічних пріоритетів та чіткого визначення механізму посилення конкурентних переваг ОТГ, дозволить значно підвищити якість життя, а отже і привабливість території для потенційних мешканців. Таким чином, чітке бачення керівництвом громади стратегічних орієнтирів дозволяє розвивати громаду швидшими темпами, ніж відбувався розвиток до реформи.

8. Базуючись на результатах соціально-економічного аналізу, SWOT-аналізу та SWOT-матриці, було обрано, як базову, динамічну (конкурентну стратегію), яка передбачає формування конкурентних переваг громади шляхом мінімізації впливу на розвиток слабких сторін за допомогою можливостей, які зараз виникають в нашій країні та у світі. При цьому громада повинна максимально використати свої сильні сторони. Таким чином були обрані три головні сфери розвитку Ладизинської громади: 1. Розвиток підприємницької діяльності та туризму: природно-географічні, рекреаційні та культурні характеристики громади і її економічна база можуть бути максимально ефективно використані завдяки розвитку підприємництва, туризму і збільшення надходження інвестицій. 2. Комфортні умови проживання жителів громади: завдяки розвитку мешканців громади, їхнього залучення до процесів управління, активній роботі по розбудові соціальної інфраструктури ОТГ: освітньої, соціальної і медичної. 3. Екологічна безпека пріоритет громади, завдяки вирішенню екологічних і безпекових питань, які сформувалися і поглибилися як через соціально-економічну специфіку громади так і у зв'язку з тривалим їхнім вирішенням за залишковим принципом в попередній період.

9. Для реалізації визначених у пункті 3.2 пріоритетних напрямів підвищення конкурентоспроможності Ладизинської територіальної громади та базуючись на аналітичній оцінці її соціально-економічного розвитку, що було представлено у Розділі 2 кваліфікаційної роботи, в роботі запропоновано та обґрунтовано проєкт щодо будівництва тепличного комплексу на території громади. Реалізація запропонованого проєкту дозволить Ладизинській громаді підсилити свої конкурентні переваги як серед громад Черкаської області, так і серед громад всієї України, за рахунок створення нових робочих місць, збільшення доходів до бюджету громади, а також формування бренду громади.

Спираючись на потенціал громади, крім проєкту зі створення тепличного комплексу, також можна запропонувати такі заходи, направлені на підвищення конкурентоспроможності Ладизинської територіальної громади як: створення кооперативу з переробки фруктів та овочів; розміщення на території громади об'єктів альтернативної енергетики (сонячні електростанції); розлив мінеральної води на території громади, що є також привабливим варіантом завдяки наявній свердловині і зручному розташуванню.

АНОТАЦІЯ

Мамінова Ю. С. «Шляхи підвищення конкурентоспроможності на місцевому рівні (на прикладі Ладизинської ТГ)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Муніципальне підприємництво». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти забезпечення конкурентоспроможності територіальної громади.

Обґрунтовано методичний підхід до оцінювання конкурентоспроможності територіальних громад. Проаналізовано соціально-економічний розвиток

Ладизинської територіальної громади. Здійснено SWOT-аналіз Ладизинської територіальної громади.

Окреслено стратегічні пріоритети та механізми забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад. Визначено пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності Ладизинської ТГ. Розроблено та обґрунтовано пропозиції щодо реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності Ладизинської ТГ.

Ключові слова: конкурентоспроможність, територіальна громада, стратегічний розвиток, проєкт, тепличне господарство.

ANNOTATION

Maminova Yu. «Ways to increase competitiveness at the local level (on the example of the Ladyzhynska territorial community)»

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity» under the master's program "Municipal entrepreneurship". – Odesa National Economic University. – Odesa, 2022.

The paper considers the theoretical aspects of ensuring the competitiveness of the territorial community.

A methodical approach to assessing the competitiveness of territorial communities is substantiated. The socio-economic development of the Ladyzhyn territorial community is analyzed. A SWOT analysis of the Ladyzhyn territorial community was carried out.

Strategic priorities and mechanisms for ensuring the competitiveness of territorial communities are outlined. The priority directions for increasing the competitiveness of Ladyzhynska TC have been determined. Proposals regarding the implementation of the strategy for increasing the competitiveness of Ladyzhynska TC have been developed and substantiated.

Keywords: competitiveness, territorial community, strategic development, project, greenhouse economy.